

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71-3/15
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Међународна мрежа помоћи

дел.бр.

датум:

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

Извештај

О ПОСЕТИ

Специјалној затворској болници

**Праћење спровођења препорука из Извештаја о
посети СРТ Републици Србији 2011. г.**

Београд, фебруар 2015. године

1. УВОДНИ ДЕО

1.1 Мандат Националног механизма за превенцију тортуре

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеној посети, НПМ сачињава извештај о посети ког доставља посећеној установи. Уколико су утврђене неправилности у раду установе, у извештају се упућују препоруке ради отклањања недостатака. НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу посећена установа, у циљу спровођења упућених препорука, односно отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

1.2. Основни подаци о посети

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Специјална затворска болница
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука из Извештаја о посети Комитета за спречавање мучења (СРТ) Републици Србији 2011. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем грађана Међународна мрежа помоћи (ИАН) и експертима
ДАТУМ ПОСЕТЕ	05. фебруар 2015. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>вођа тима: Милош Јанковић, <i>заменик Заштитника грађана</i></p> <p>чланови тима: Јелена Унијат <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Проф. др Ђорђе Алемпијевић, <i>специјалиста судске медицине</i> Доц. др Владимир Јовић, <i>психијатар и психоаналитичар</i> Проф. др Зоран Илић <i>Професор на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију</i> Доц. др Милана Љубичић, <i>Филозофски факултет Универзитета у Београду, одељење за социологију</i> Дамир Јока <i>Дипломирани специјални педагог</i></p>

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА ИЗ ИЗВЕШТАЈА О ПОСЕТИ КОМИТЕТА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ МУЧЕЊА (СРТ) РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ИЗ 2011. ГОДИНЕ

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да се уложи додатни напори у борбу против феномена насиља међу пацијентима у Специјалној затворској болници Београд; то би значило да се број пацијената изједначи са званичним капацитетом болнице и да се, по потреби, повећа број медицинских техничара и ниво њиховог присуства. (у вези тачке 79. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

У тренутку посете НПМ у Специјалној затворској болници било је смештено укупно 470 пацијената, што значи да се њихов број смањило у односу на бојно стање из 2011. године за време СРТ посете, када их је било 718. Међутим, и поред смањења укупног броја пацијената, на појединим одељењима је и даље присутна пренасељеност, нарочито на психијатријским одељењима. Број пацијената по одељењима је следећи: „А“ одељење – психијатрија – 123 пацијента; „Б“ одељење – психијатрија – 133 пацијента; „Ц“ одељење алкохолизам – 44 пацијента; „Д“ одељење – наркоманија – 85 пацијената; „Е“ одељење – акутна психијатрија – 34 пацијента; „Г“ одељење – експертиза – 6 пацијената; „И“ одељење – соматске болести – 43 пацијената; тренутно на лечењу у цивилним болницама – 2 пацијента. Ипак, према наводима, максималан капацитет соба је смањен са 15 на 8 кревета.

Према наводима, број здравствених радника није повећан, односно чак је и смањен одласком 6 лекара у пензију. Званичном систематизацијом предвиђено је 176 радних места за здравствено особље, а попуњено је само 127, што значи да 49 места остало непопуњено. Од укупног броја непопуњених радних места 12 их је предвиђено за лекаре специјалисте. Тако је на пример тренутно запослено 8 лекара специјалиста психијатара (неуропсихијатара) од којих 2 лекара раде искључиво експертизе. Према томе, 6 лекара специјалиста психијатара (неуропсихијатара) је апсолутно недовољно за рад са нешто више од 400 психијатријских пацијената. Медицинских техничара има укупно 60, што према оцени управника и других службених лица са којима је тим НПМ разговарао, није довољно. Такође, у Годишњем извештају о раду за 2014. годину (Извештај је 27. 01. 2014. године сачинио начелник Службе за здравствену заштиту) констатује се: „Број медицинског особља у односу на број болесника је недовољан. Посебно је применат недостатак лекара специјалиста последњих 6 година (недостаје 9 психијатара и 4 интерниста, односно 30% лекара специјалиста)“.

Што се тиче броја припадника Службе за обезбеђење, њихов број по Систематизацији је 169. Од овог броја попуњено је 111 места, с тим што је њих 11 распоређено у друге установе. Од укупног броја ангажованих у Болници 10 припадника Службе за обезбеђење је женског пола.

Према евиденцијама Службе за обезбеђење, у 2013. години било је 15 туча међу пацијентима и 3 напада на службена лица, док је у 2014. години била 4 туче, 21 напад на друга осуђена лица, а напада на службена лица није било. Средства принуде су у 2013. години примењена 14 пута, и то: палица – 1; везивање – 4; физичка снага – 3; издвајање – 6. Током те године поднете су 142 дисциплинске пријаве, а у дисциплинским поступцима према 50 лица је изречена дисциплинска мера упућивања у самицу. Током 2014. године од средстава принуде коришћено је само издвајање у посебну просторију, 9 пута. Поднете су 122 дисциплинске пријаве, а према 79 лица је изречена дисциплинска мера упућивања у самицу. Насиље међу пацијентима је најприсутније на одељењу за алкохолизам и наркоманију. Према наводима службених лица, дисциплински поступци се не спроводе према пацијентима који су деструктивни, нпр. када ломе инвентар

Болнице, јер се сматра да је такво понашање проузроковано природом њихове болести. Ни у 2013. нити у 2014. години није било прекорачења примене средстава принуде.

Током 2013. године било је 27 смртних случајева пацијената, док их је 2014. године било 18 према подацима Службе за обезбеђење, односно 20 према подацима из Извештаја о раду Службе за опште послове за 2014. годину.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да чувари добију инструкције да не улази у животни простор пацијената сем када то захтева медицинско особље, и да не носе палице на видљив начин током свог присуства у овом простору. (у вези тачке 80. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима начелника Службе за обезбеђење, стражари улазе у животни простор пацијената у пратњи медицинских техничара и сестара. У поподневној смени стражар има обавезу да обилази блокове, у којима су смештени пацијенти. Такође, стражари периодично улазе у собе пацијената по основу налога за претрес. Припадници Службе за обезбеђење и даље на видљив начин носе гумене палице приликом уласка у просторије у којима се налазе пацијенти.

Начелник Службе за обезбеђење истиче да је ношење палица стриктна примена Закона о извршењу кривичних санкција, те да би требало размотрити могућност измена одређених одредби Закона и подзаконског акта Правилника о кућном реду у Специјалној затворској болници. Тим решењима би припадници Службе обезбеђења били изузети од обавезног ношења палица у простору Болнице.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да се изврши ревизија процедура за избор чувара и њихове почетна и континуиране обуке, узимајући у обзир начела наведена у тачци 82. Извештаја о посети 2007. Године. (у вези тачке 80. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Конкурсе за пријем чувара и даље спроводи Управа за извршење кривичних санкција, а представници Болнице не учествују у раду конкурсних комисија, нити имају било каквог утицаја на избор кандидата. Не постоје посебне процедуре нити услови за избор кандидата за запослење у Болници, већ су примењују исти принципи као и за све остале заводе. Припадници Службе за обезбеђење ангажовани у Болници, не пролазе никакве специфичне обуке за рад у овој установи.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да органи Србије отклоне недостатке у погледу примене начина спутавања/везивања, како је наведено у тачци 81. Извештаја. То се посебно односи на увођење јасно дефинисаних писаних инструкција о примени спутавања у Специјалној затворској болници Београд које треба увести без даљег одлагања. (у вези тачке 81. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

И поред тога што су донети Закон о заштити лица са менталним сметњама („Сл. гласник РС“, бр. 45/13) и Правилник о ближим условима за примену физичког спутавања и изолације лица са менталним сметњама која се налазе на лечењу у психијатријским установама („Сл. гласник РС“, бр. 94/13) чије одредбе су обавезујуће и за рад Болнице, током посете је утврђено да запослени Болнице не поступају сходно наведеним прописима. Наиме, дешава се да се пацијенти везују по неколико дана у континуитету (запажен је један случај везивања које је трајало 6 дана). Према наводима,

овако везани пацијенти се одвезују како би могли да оду у тоалет, као и приликом узимања obroka, а што није констатовано у одговарајућим евиденцијама. У евиденцијама о физичком спутавању наводе се само датум почетка везивања и датум завршетка ове мере, док се не наводе прецизна времена почетка и завршетка примене мере. Такође, уочене су напомене у којима је наведено да је пацијенту везана само једна рука и једна нога. По наводима особља дешава се и да поједини пацијенти буду редовно везивани током ноћи (углавном за једну руку и једну ногу) због „ризика од суицида“, а услед екстремног недостатка медицинског особља у ноћним сменама, које не може да их на адекватан начин прати. Из навода запослених може се извести закључак да се мера физичког спутавања веома паушално користи, а сликовит пример за то је изјава једне од запослених да се у евиденцију не уноси тачно време ослобађања пацијента, јер се то обично ради ујутру када стигне лекар. Такође, оно што је нарочито забрињавајуће је и то што медицинско особље није прошло ни једну обуку о начину и поступку примене мера физичког спутавања и изолације лица менталним сметњама, које су предвиђене као обавезујуће, сходно одредбама чл. 41. Правилника. Кроз разговор се стиче утисак да већина здравствених радника није чак ни упозната да наведени Закон и Правилник постоје.

Уочени су следећи случајеви:

- Пацијенткиња Б.Н., коју су чланови НПМ тима затекли у ходнику „и са њом разговарали, а која том приликом није испољила било какве елементе агресивног понашања, према евиденцијама за период јун 2014. – фебруар 2015. године које су током посете анализирани, била је везана укупно 54 дана, односно око два месеца! У наведеном периоду током 22 дана дато је упутство за везивање за 4 екстремитета, док се за остале периоде примене фиксације дају инструкције „за једну руку и супротну ногу“ или „за обе руке и једну ногу“. Треба имати у виду да су периоди везивања код ове пацијенткиње варирали од минимално два до чак шест дана (нпр. од 5. до 10. септембра 2014. године што је евидентирано у протоколу везивања под редним бројем 67 или од 16. до 21. јануара 2015. године што је евидентирано у протоколу везивања под редним бројем 4).
- На „Е“ одељењу је, на основу увида у евиденције, утврђено да је за пацијента С.М., који је у СЗБ примљен из Окружног затвора у Београду дана 09. јануара 2015. године одмах по пријему одређено везивање, а у историји болести је у статусу на пријему наведено: „... При пријему мех. фиксиран (једна рука супротна нога)... због спречавања самоповређивања са одвезивањем по пола сата свакодневно, ради личне хигијене и физиолошких потреба“. Такође, при пријему је утврђено и у историји болести забележено да је пацијент „неупадљивог понашања и изгледа“, као и да је „без манифестација психопатологије“. Према подацима из „Протокола везивања“ овај пацијент је био везан од 09. до 12. јануара 2015. године.

Из два претходна случаја се јасно види следеће:

- везивање се примењује пре него што се претходно исцрпу све расположиве мере да се успостави контрола над пацијентом и што се то документује;
- примена везивања се одређује као дуготрајнија мера, односно оправданост даљег коришћења ове мере се не преиспитује;
- везивање се код појединих пацијената примењује екстремно често и у дужем временском трајању.

Везивање се врши помоћу кожных каишева који се катанцима причвршћују за кревет, а према наводима управника Болнице, наручени су каишеви са магнетима који ће се убудуће искључиво користити. Пацијенти који су везани налазе се у посебним просторијама, које су под видео надзором. За спровођење изолације предвиђена је посебна просторија тзв. „тиха соба“, која се налази у оквиру одељења акутне психијатрије („Е“). Према наводима службених лица, ова просторија још није коришћена, јер је њено уређење у току у шта су се уверили и чланови тима НПМ. Наиме, зидови ове собе су обложени сунђерима, под је прекривен линолеумом, а прозор се налази високо под таваницом тако да је изван домаћаја особе која се у собу смешта. У соби нема никаквог намештаја нити инсталација које би биле доступне лицу које се у ову просторију смешта. Планирано је да просторија буде под сталним видео-надзором, који у време посете још није био инсталиран.

С обзиром на описану ситуацију у погледу везивања пацијената, тим НПМ је током посете усмено указао на недостатке у спровођењу мере физичког спутавања и упутио запослене на важеће прописе и скренуо пажњу да би било корисно да размотре препоруку Заштитника грађана упућену Општој болници у Шапцу у којој је прилично описане процедуре везивања.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да органи Србије дају највиши степен приоритета наставку реновирања Специјалне затворске болнице у Београду, и налажењу начина да се значајно смањи ниво пренасељености у објекту. (у вези тачке 82. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

У протеклом периоду, реновирано је интерно одељење и „Е“ одељење – акутна психијатрија. Урађен је нови вешерај за прање постелине и одеће пацијената, као и два шеталишта (1 спољно за психијатријске пацијенте и једно унутрашње за остале). Све адаптације су вршене из средстава Управе за извршење кривичних санкција. „Г“ одељење – експертиза је исељено, јер су радови на његовој адаптацији планирани за април ове године.

Самице које се налазе у приземљу објекта нису реновиране, али се престало са њиховом употребом од децембра 2014. године. Нису реновирана заједничка купатила, као ни одељења „Ц“ и „Д“. Према наводима, у току је израда техничке документације за адаптацију пријемног одељења и одељења за експертизу „Г“ одељење, као и за адаптацију кухиње.

Према наводима, хигијенски услови боравка нарочито су побољшани оспособљавањем новог вешераја и набавком савремених машина за прање веша, које у току преподнева могу да оперу до 1000 ћебади. Санитарни техничар и главна медицинска сестра подносе управнику недељне извештаје о стању хигијене.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да се укине пракса примећене на неким одељењима да пацијенти по цео дан проведу у пицамама. (у вези тачке 83. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Током обиласка Болнице, односно осуђених лица смештених на одељењима за наркоманију, алкохолизам, појачани надзор, интерно и одељења за жене (без обиласка психијатријских одељења) није уочен боравак осуђених у пицамама, осим неколико њих који су били у креветима. Већина носи тренерке и лагану одећу која је погодна и за лежање.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Спољно двориште Специјалне затворске болнице Београд треба опремити инвентаром за одмор и заштитом од лоших временских прилика. (у вези тачке 84. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Радови на уређењу спољног дворишта, које је предвиђено за боравак психијатријских пацијената су још увек у току. У дворишту се налазе стазе за шетњу, у плану је да се поставе клупе, а одређена површина дворишта прекривена је надстрешницом. Постављени су голови за фудбал и кош, а очекује се и да ускоро буду испоручене справе за вежбање које ће бити постављене. Планирано је и да се ангажује Градско зеленило, како би се двориште још додатно уредило. У склопу дворишта налазе се и женски и мушки WC.

Боравак на свежем ваздуху пацијентима са психијатријских одељења обезбеђен је у трајању од 2 сата, док је за остале пацијенте обезбеђено сат времена дневно на свежем ваздуху.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да се уложи напори за разраду читавог низа рехабилитационих психо-социјалних активности за психијатријске болеснике у Специјалној затворској болници у Београду; Радна терапија би требало да представља интегрални део програма рехабилитације. (у вези тачке 85. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

У Служби за третман запослено је 18 лица, док је према Систематизацији предвиђено 22. Према наводима управника, постојећи број васпитача у Болници је сасвим довољан. Васпитачи раде са укупно 100 пацијената, јер се они укључују тек у трећу фазу лечења. Начелник Службе за третман оценио је да особље укључено у третман није оптерећено обимом посла. Стручно оспособљавање особља се, по правилу, обавља у оквиру Специјалне затворске болнице.

Пацијентима Специјалне затворске болнице је доступна окупациона терапија. Одлуку да се (не)укључе у третманске активности доносе сами пацијенти. На „Одељењу без дроге“, на коме је у тренутку посете НПМ било 16 лица којима је изречена мера обавезног лечења наркомана, обезбеђени су бољи животни услови и могућност едукације. Наиме, сви едукативни програми се спроводе управо на овом Одељењу.

Шеф терапијског тима наводи да нема адекватног простора за извођење психотерапијског рада, већ да се исти спороводи по *принципу сналажења*. Такође, наводи да су пацијентима Специјалне затворске болнице доступни формално организовани садржаји у току дана и то од 9.00 ујутро до 15.30 по подне. Викендом се психооцијалне рехабилитационе активности не спроводе. Већина доступних терапијских садржаја се одвија у истом (затвореном простору). Посебна пажња се посвећује женама, а за рад са њима задужени су један васпитач и један психолог.

У разговору са запосленима Службе за третман добијена је информација да се велики број осуђених лица којима је изречена мера обавезног лечења наркомана и алкохоличара отпушта са извршења мере већ након веома кратког периода и даље упућује на издржавање казне затвора у друге установе.

Према званичним подацима, у току 2014. године 351 лице са мере лечења алкохоличара и 172 лица са мере лечења наркомана отпуштено је у друге установе, просечно након мање од 3 месеца боравка, а у великом броју случајева након само 2 месеца боравка у

Болници. Овај тренд је довео до драстичног пада броја лица на одељењима за наркоманију и алкохолизам са 227 у јануару 2014. године на свега 106 у децембру исте године.

Запослени Службе за третман не виде разлог за овакво поступање у извршењу мере и истичу да немају никаквог утицаја на поступак обуставе мере. Период у ком осуђени бораве је недовољан за примену психосоцијалних интервенција за које је Служба за третман у довољној мери обучена и компетентна. Психосоцијалне интервенције које су започете се најчешће прекидају одлуком о обустави мере. Објашњено је да наведена ситуација, у којој осуђена лица очекују брзо укидање мере, дестимулативно делује, те да су осуђени све мање заинтересовани за неки од могућих облика рада са њима.

Радни терапеути углавном раде са пацијентима који су на мери лечења алкохоличара и наркомана. Како се наводи са пацијентима којима су изречене мере безбедности обвезног психијатријског лечења и чувања је доступна радна терапија. Психолози се у рад са психијатријским пацијентима укључују искључиво како би обавили додатна тестирања.

Радно ангажовање се своди на обављање режијских послова (редари, одржавање), а сходно важећим прописима пацијенти који су радно ангажовани немају право на накнаду, већ добијају само симболичне награде за свој рад. У различитим радионицама (електричарска, браварска, водинсталатерска, столарска, кројачка и фризерска) током 2014. године било је ангажовано свега 15-ак лица.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да се израде индивидуални планови лечења за сваког психијатријског пацијента, са дефинисаним циљевима лечења, терапеутским средствима која ће се користити и надлежним медицинским особљем, потребно је да у изради појединачног плана лечења као и праћење напретка који се остварује буду укључени и сами пацијенти. (у вези тачке 85. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

У разговору са начелником Службе за здравствену заштиту утврђено је да се још увек не израђују индивидуални планови лечења за сваког психијатријског пацијента. Током НПМ посете особљу је усмено скренута пажња на уочени недостатак.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да органи Србије појачају своје напоре на унапређењу броја особља и време њиховог присуства у Специјалној затворској болници у Београду. (у вези тачке 87. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Руководство Болнице навело је да константно извештава Управу за извршење кривичних санкција о недостатку особља, али истиче да нема утицаја на могућност пријема потребног броја особља.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да се за медицинске сестре/техничаре запослене на психијатријском одељењу обезбеди обука која одржава специфичну природу њиховог посла. (у вези тачке 87. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима запослених, нису доступне обуке за медицинске сестре/техничаре запослене на психијатријском одељењу која одржава специфичну природу њиховог посла.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да руководство Специјалне затворске болнице у Београду осигура да се пацијентима обезбеди у писаном облику информација о њиховим правима, и да им се омогући да на делотворан начин достављају притужбе спољним телима. (у вези тачке 88. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Пацијенти се могу информисати о својим правима једино увидом у позитивне прописе, који се налазе у библиотеци Болнице. На огласним таблама на већини одељења не налази се текст Правилника о кућном реду специјалне затворске болнице нити ЗИКС. Оправдање за овакво стање, према наводима особља, је у чињеници да би пацијенти вероватно ове прописе, односно папире на којима су одштампани, користили за прављење цигарета, а што није адекватан разлог, јер су по зидовима појединих блокова полепљени други текстови и карикатуре.

На појединим одељењима које је НПМ обишао (алкохолизам и наркоманија) уочено је да су на видљивим местима истакнуте информације о правима пацијената и о кућном реду. Један број пацијената се изјашњава да није у довољној мери упознат о могућности и начину обраћања Заштитнику грађана.

Током НПМ посете особљу је усмено скренута пажња на уочене недостатке.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да органи Србије преузму енергичне мере да разреше ово питање, између осталог и оснивањем одговарајућих структура у широј заједници да се обезбеди отпуст из болнице психијатријским болесницима за које не постоји медицински основа за наставак хоспитализације. (у вези тачке 89. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Ретки су случајеви преиначења мере обавезног психијатријског лечења и чувања у меру лечења на слободи, пре свега због немогућности породице да преузме бригу о пацијенту. Према наводима управника, 25 % пацијената могу да се отпусте, али немају где да оду, јер немају подршку заједнице. Социјалне установе су по правилу попуњене, тако да не могу ни тамо да их упуте. Постоји пракса да се за пацијенте који су у ремисији, шаље предлог надлежном суду да се преместе у цивилне психијатријске болнице, што се и чини. Са друге стране, форензички пацијенти из цивилних болница, који су у тежем стању премештају се у Специјалну затворску болницу. Забрињавајуће је што се број пацијената на психијатријским одељењима смањује углавном само смрћу.

ПРЕПОРУКА СРТ:

- Да се укине боравак у ћелијама самицама на приземљу Специјалне затворске болнице до њиховог обављеног реновирања. (у вези тачке 90. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима запослених, самице се не користе тек од децембра 2014. године.

КОМЕНТАРИ СРТ:

- Нема медицинског образложења за пролонгиране периоде фиксирања/спутавања какви су примећени у Специјалној затворској болници. (у вези тачке 81. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

У постојећој евиденцији везивања, која је веома оскудна са подацима, не наводе се ни јасни разлози зашто је извршено везивање, посебно не разлози за вишедневна везивања, која сходно дужини трајања и начину на који су одређена („за једну руку и супротну ногу“), са аспекта стандарда, представљају злостављање.

ЗАХТЕВ СРТ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ИНОРМАЦИЈА:

- Да ли је усвојен правилник о запосленима у Специјалној затворској болници, и да се достави текст Правилника. (у вези тачке 80. Извештаја)

НАЛАЗ НПМ:

Правилник о запосленима у Специјалној затворској болници није донет, нити постоји његов текст у форми нацрта.